

schillen in nataliteit; zoowel bij daling der mortaliteit als bij die der nataliteit treden de leeftijdsklassen der bejaarden procentueel meer op den voorgrond.

Nu is de mortaliteit reeds sinds jaren dalende; blijkbaar heeft de hygiëne hierbij een groote rol gespeeld. Ook de daling der sterfte aan tuberculose, hier en elders waargenomen, is een zeer verblijdend verschijnsel.

Hierop zal ik thans niet ingaan.

Toen ik in ééne grafische voorstelling zoowel de nataliteit als de kanker-sterfte in de verschillende provinciën weergaf, trof het mij, dat beide lijnen eene tegenovergestelden loop hebben; Friesland, bij de kanker-sterfte het hoogst, is bij de nataliteit het laagst enz.

Om mij voorloopig te oriënteeren ging ik na welke cijfers ik zou vinden wanneer ik mij *voor een oogenblik* de kanker-sterfte omgekeerd evenredig aan de nataliteit dacht. Bij deze berekening bleek, dat het verschil tusschen berekende en gevondene sterfte-cijfers bij de groote meerderheid der provinciën betrekkelijk klein was, slechts enkele sprongen in dit opzicht geheel uit den band. Op deze cijfers zal ik hier niet nader ingaan omdat ze voor mij slechts dienden mij voorloopig te oriënteeren; niemand toch kan in ernst meenen, dat het verband tusschen nataliteit en kanker-sterfte zoo eenvoudig is, dat beide min of meer nauwkeurig omgekeerd evenredig gedacht kunnen worden. Het tegenovergesteld verloop van de lijnen in de grafische voorstelling waarvan boven sprake is en de overeenkomsten, welke ik bij de zoo juist bedoelde berekening vond, gaven mij echter voldoende grond om aan te nemen, dat tusschen de verschillen in de nataliteit en die in de kanker-sterfte zeer nauw verband bestaat.

Waaraan zijn nu de verschillen in nataliteit te danken?

Menigeen zal geneigd zijn hier in de eerste plaats te denken aan de verschillen, welke tusschen de provinciën bestaan ten aanzien van de de rasconstructie: men zal zich herinneren de belangrijke uitkomsten van het onderzoek ten deze door BOLK ingesteld. Nu hebben wel de cijfers door BOLK eertijds gegeven belangrijke wijziging ondergaan bij de herberekening van DE WILDE, doch bij die herberekening zijn de relatieve verschillen tusschen de provinciën niet zoo belangrijk gewijzigd.

Men zou ook kunnen denken aan den invloed der bodem-